RECEIVED

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 170. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 26-го липня 1941. No. 170. Jersey City, N. J., Saturday, July 26, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МІЖ АМЕРИКОЮ І ЯПОНІЄЮ КОНФЛІКТ ЧЕРЕЗ ІНДО-КИТАЙ

ВАШИНГТОН. — У Вашинґтоні кружляють поголоски, що американський уряд приготовляється до зірвання економічних зносин з Японією. Це мав би бути карний крок Америки, звернений проти Японії за її агресивні наміри щодо французького Індо-Китаю. Підсекретар стейту Велес обвинувачив Японію за це, що японські воєнні кроки загрожують мирному життю народів на Тихому океані, що Японія нарочно старається утруднити Америці довіз з тихоокеанських островів гуми та інших сирівців, потрібних для воєнної продукції, та що вона своєю агресивністю загрожує безпеці американським посілостям на Тихому Океані як Филипинам. Таким робом Японія стається дійсною загрозою для обох Америк. З урядових кол надходять не підтверджені поголоски, що проти Японії на Тихому океані виступлять разом три держави, а саме Злучені Держави Америки, Велика Британія та Голяндська Індія.

„ГВИЛЕР БЛИЗЬКИЙ ЗРАДИ" — КАЖЕ СТИМСОН.

ВАШИНГТОН. — Секретар війни, полк. Генри Л. Стимсон, виступив з публичним обвинуваченням проти демократичного сенатора з Монтани Биртона Гвилера за його ізоляційну акцію серед американського громадянства, а головно серед війська. Він сказав, що діяльність Гвилера є „дуже близька до суберзивної акції проти Злучених Держав Америки як що не до зради". Гвилер мав вислати як сенатор коло міліона карток без почтової оплати до ріжних американських горожан, в тому числі теж і до вояків і до офіцирів, дораджуючи їм писати до президента і заявлятись проти вступлення Америки до війни.

ГВИЛЕР ГОСТРО ВІДПОВІДАЄ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Гвилер, відповідаючи на обвинувачення Стимсона, заявив, що він ужив адресату журналу „Патфіндер", подібно як це робили президент Рузвелт, б. президент Гувер, б. амбасадор Кенеді й інші, та що ці картки він повисилав ще перед тим ,заки видвигнуто (в Конґресі) питання задержання військових. Він рівнож закинув секретареві Стимсонові ,що він не є компетентний вести свій департамент. Гвилер мав рівнож вислати листа до секретаря війни з запитом, чи це правда, що американські війська прибули вже до Єгипту. Одначе Стимсон не порушив цеї справи на пресовій конференції.

ВИЛКІ РАДИТЬ НЕ ЧЕКАТИ НА ГІТЛЕРА.

САН ФРАНСІСКО (Кал). — Виголошуючи на західньому березі Америки другу з черги промову в справі національної єдности, Вендел Вилкі заапелював до американців, щоб піддержали активно й динамічно краєву оборону як одинокий середник вдержання свободи. Він заявив ,що Америка мусить повести відважну і гостру акцію, щоб тим способом перешкодити Гітлерови в його намаганню опанувати цілий світ. Щоб перешкодити державам „осі" розпочати війну на західній півкулі, Вилкі радив, щоб Америка повела цю акцію далеко від американських берегів.

ЗАКОНОПРОЕКТ ПРО ЗАДЕРЖАННЯ ВІЙСЬКОВИХ В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНГТОН. — Секретар війни Генри Стимсон вислав до Конґресу готовий законопроект, приготований президентом Рузвелтом і департаментами війни й маринарки, в справі задержання військових, членів Національної Ґвардії та резервових старшин довше як це було приписано законом. В законопроекті нема згадки про знесення заборони висилати американську армію поза границі краю, як цього попередньо домагається штаб армії.

АМЕРИКА НАЙЛІПШИЙ ПОКУПЕЦЬ АРҐЕНТИНИ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Торговельні експортові зіставлення Арґентини виказують, що Злучені Держави Америки є найкращим покупцем, бо Америка купила в Арґентині товарів на 263,000,000 пезів, що рівняється 36% всього експорту.

ПАН-АМЕРИКАНСЬКА ГРУПА ОБХОДИТЬ ПАМЯТЬ ВИЗВОЛЬНИКА.

НЮ ЙОРК. Около 300 осіб південно-американського походження урочисто обходили 158-літню річницю народження Симона Болівара, борця за визволення Південної Америки. Перед памятником Болівара в Сентрал Парку в Ню Йорку численні промовці, між якими перше місце займав д-р Люис Фернандо Ґуахалля, болівійський посол до Злучених Держав Америки, підчеркали не тільки визвольні ідеї Болівара, але стверджували, що згідно з його заповітом, щоб вдержати Америку вільною, обидві Америки стоять у теперішні непевні часи тісно одна біля другої.

РУЗВЕЛТ НАТЯКАЄ НА ЕМБАРҐО НАФТИ ДО ЯПОНІЇ

Відбуваючи довшу конференцію з членами новостворенего „Комітету Добровільної Співпраці", що помагає краєвій обороні, президент Рузвелт заявив, що уряд Злучених Держав Америки може наложити ембарґо на вивіз нафти до Японії, як рівнож може заморозити всі капітали Японії, що є зложені тепер в Америці. Президент сказав, що він дав дозвіл на вивіз бензини до Японії, два роки тому, щоб уникнути війни на полудневому Пацифіку, але тепер справа стоїть цілком інакше, бо „є всі познаки, що готується нова інвазія". Президент говорив, що колиб два роки тому Америка не була дала Японії бензини, то ця остання, потребуючи її до ведення війни в Китаю, булаб пішла по нафту до Голяндських Індій, що означалоб війну. Ця заява президента була подана до публичного відома зараз по заяві підсекретаря стейту Велеса, який загрозив Японії економічними санкціями за воєнні крови на Далекому Сході.

КАЖЕ, ЩО ЯПОНСЬКІ ВІЙСЬКА Є В ПЕРУ

Еквадорський уряд в Квіто, заявив у спеціяльному бюлетені, що один з еквадорських старшин бачив щонайменше 3,000 японців на перуанській границі, де вибухли були перепалки з еквадорською армією. Ця заява уряду рівнож згадує такі пресові звідомлення, начеб то японські війська творили авангарди наступаючих перуанських військ. Знова урядові чинники в Лімі, столиці Перу, висміяли ці обвинувачення еквадорського уряду й заявили, що в Перу нема жадних японських військ. Казали, що в Перу є велика японська еміграція, а нова генерація, роджена там, стає автоматично перуанськими горожанами. Дуже можливо, що з тих роджених в Перу японців й були зложені ці відділи, що наступали проти еквадорських військ.

ГОЛЯНДСЬКІ СХІДНІ ІНДІЇ ПРИГОТОВАНІ НА ВСЕ

Голяндські летуни, що в дорозі з Голяндських островів до Лондону, переїжджали через Ню Йорк, заявили, що голяндські посілости є вповні приготовані на всі несподіванки, бо голяндська королівська армія має добрі літаки (включно американського виробу), модерний еквіпунок та є добре вишколена в модерній тактиці.

НІМЦІ ТАКИ НЕ МОЖУТЬ ПРОБИТИ ЛІНІЇ СТАЛІНА, КАЖУТЬ СОВЄТИ

Совєтські звідомлення знов запевняють, що німецькі війська на цілім фронті здержані і що совєтська оборонна „лінія Сталіна" не лиш не слабне, але з кожним днем кріпшає. Совєти далі говорять, що їхні відділи, що залишились на задах німецької армії, завдають німцям великі шкоди. Водночас совєтські звідомлення стверджують, що далі ведуться завзяті бої в околицях Житомира і Києва, в околицях Ленінграду, де німецько-фінські війська взяли місто Петрозаводськ. Щодо німецьких летунських наїздів на Москву, то лиш 3-4 відсотки з тих соток німецьких літаків, які пустились на Москву, продерлись до Москви і скинули свої бомби. Решта мусіла завертати. Поверх десять відсотків з загального числа зістрілено вдолину, кажуть совєтські звідомлення.

НІМЦІ МАЛО ПИШУТЬ ПРО СОВЄТСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ ФРОНТ

Німецькі воєнні звідомлення висунули тепер на перше місце не совєтсько-німецький фронт, тільки інші фронти. Вони ширше розписуються про повітряні бої між англійськими і німецькими літаками, кажучи що німці збили поверх 90 англійських літаків. Пишуть також обширно про морський бій між італійськими і британськими морськими силами, в яких італійці мали віднести перемогу. Про успіхи німецької армії на совєтськім фронті пишеться мало і загально. Слідне здивування німців з сильної оборони совєтських військ. Проте говориться, що в околицях Києва німецькі війська цілковито розбили лінію Сталіна і посунулись далеко за нею. В тій околиці, кажуть німецькі звідомлення, „зломаний всякий совєтський опір".

АНГЛІЙЦІ ПОКЛИКАЮТЬ БІЛЬШЕ ЛЮДЕЙ ДО ВІЙСЬКА

Англійське міністерство праці покликало до праці в ріжних воєнних заняттях нові річники, чоловіків, які родились в 1895, 1896 і 1897 роках. Також покличуть нові річники жінок. Дотепер в ріжних воєнних заняттях служить один міліон і 250 тисяч англійських жінок, всіх суспільних верств, яких покликано примусово до війська. Нові річники збільшать англійську воєнну машину на три міліони осіб.

МАДЯРИ НАД БОГОМ

Мадярське воєнне звідомлення говорить, що мадярські війська ввійшли на пару сот миль вглиб совєтської території і тепер стоять над Богом.

ПАНІ РУЗВЕЛТ ВІДВІДУЄ ДІТЕЙ. — Жінка президента, пані Рузвелт, відвідала дітей з державної оселі при Квінсборо Бридж, Ню Йорк, Н. Й., і приглядалась їхній забаві.

БРИТАНІЯ ПІДДЕРЖИТЬ АМЕРИКУ В ЇЇ ПОЛІТИЦІ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

ЛОНДОН. —Британська преса й офіційні кола однозвучно заявляють, що Британія піддержить всяку політику Злучених Держав Америки на Далекому Сході, на яку вони не рішилисяб. Ходить про Японію, яка вже окупує своїми військами французьку кольонію Індо-Китай, підсуваючись в той спосіб чимраз ближче американських посілостей і до Сінгапору. Але про можливість війни між Америкою і Японією англійська преса багато не говорить. Згадується обширно про економічні репресії супроти Японії. Якби Америка на такі репресії рішилась, Британія її в тім вповні піддержить.

УРЯД В ВІШІ ПІДДЕРЖУЄ СВОЮ ПОЛІТИКУ.

ВІШІ. — Французький уряд в Віші заявив, що Японія цілком не примінювала ніяких натисків до Франції в справі дозволу їй окупувати Індо-Китай. Франція зробила це добровільно, щоб охоронити цю кольонію від захоплення її іншими силами, зокрема китайськими і британськими. Проте в міжнародних колах ніхто не вірить, що під тим оглядом не було натиску з боку Японії, чи держав „осі". Також ніхто не вірить, що та окупація має тимчасовий характер.

ЯПОНІЯ ДУМАЄ ЙТИ ДАЛІ.

ТОКІО. — Японська преса вже не розводиться багато про окупацію Індо-Китаю, а приймає це вже як довершений факт. Вслід за тим японська преса почала широко розписуватись про Тайлан, чи Сіям. Після всякої правдоподібности Японія захоче окупувати і цей край. А цей край має ще важніше стратеґічне значіння для Британії і Америки, ніж Індо-Китай.

СОВЄТИ НЕЗАДОВОЛЕНІ З ПОМОЧИ АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН. — Совєтські дипльоматичні кола в Лондоні голосно рѐмствують на Анґлію, що вона не дає Совєтам такої мілітарної помочи, яку повинна. Свєтські кола домагаються, щоб Анґлія відразу створила експедиційну армію і рушила на окупацію Европи. Це змусилоб німців відтягнути більшу частину своїх сил з совєтського фронту. Колиб навіть ця експедиційна сила була розбита ,то всетаки це так помішає німецьку воєнну тактику ,що в остаточнім висліді виграє на тім й Анґлія.

Та в Анґлії на таку експедиційну виправу ніхто і не думає вибиратись. Англійський уряд на днях порішив в собі внутрі далі уважати комуністичну партію нелеґальною. Хоч деякі особи робили заходи в парляменті, щоб дозволити на друкування комуністичної газети" Дейлі Воркер", такого дозволу не уділено.

БОМБА ВИСАДИЛА ШИБИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ АМБАСАДІ.

МОСКВА. — Німецька бомба, що вибухла недалеко американської амбасади в Москві, повисаджувала в будинку амбасади вікна. Але позатим нікого не поранено.

СПРАВНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ЛІТАКІВ.

ЛОНДОН. — В налетах на заняті німцями французькі порти, зокрема на Брест, разом з англійськими боєвими літаками брали участь і чотири американські „повітряні фортеці". Англійські військові кола захоплені справністю тих літаків і кажуть, що вони виконують знамениту роботу. Вони бомбардували порт, з цілию ушкодити стоячі в нім німецькі боєві кораблі, „Шернгорст" і „Князь Ойген". Ці повітряні фортеці, кажуть англійські кола, завдяки своїм спеціяльним інструментам могли скидати з такої висоти свої бомби з якої дотепер нікому і не снилось. Вони літали так високо, що навіть не було чути шуму їх моторів в тій хвилі, як вони скидали бомби. Проте їх бомби влучили в кораблі і завдали їм великі шкоди.

ІТАЛІЙЦІ ПРО АМЕРИКАНСЬКІ СУБМАРИНИ.

РИМ. — Вихвалюючись, що їх боєві кораблі і літаки затопили чотири британські кораблі, а декілька боєвих кораблів поважно ушкодили, італійські звідомлення говорять, що є поважні причини підозрівати, що в тім морськім бою з британськими силами на Середземнім морі брали участь й американські субмарини. Чи ті субмарини були також обслуговані американськими вояками, італійці не говорять.

СТРАШНІ БОЇ В ЛАТВІЇ.

ШТОКГОЛЬМ. — Швецький журналіст поїхав до Латвії, щоб переконатись наочно, як там стоять справи? Він опісля описав, що по цілій території Латвії відбуваються жахливі жорстокі бої між латвійськими партизанськими відділами і совєтськими. Ця боротьба така жорстока, що полонених відразу вбивають. Латвійська газета приносить щодня цілі шпальти назвищ вбитих латвійських повстанців. „Війна там тільки що почалась", говорить швецький журналіст.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частиною):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Therее months	$2.50

КРАЩЕ ДАТИ ВИГОВОРИТИСЬ

Язик буває часто найбільшим ворогом людини. Через язик людини може одначе потерпіти не тільки сама людина і його родина, але й організація, громада, а то й цілий нарід. Хто пригадує собі нерозважні вискази німецького кайзера зперед часів першої світової війни, той знає, скільки вони наносили шкоди Німеччині й як вплинули на те, що Анґлія перейшла в проти-німецький табор. Та це мова про „великі риби", скаже дехто. Але так є, що в напружених часах не тільки визначні й впливові люде, але часами і „малі риби" можуть наробити великої шкоди нерозважним словом чи поступком. Ось тому і повстають в критичних часах ріжного роду цензури навіть в демократичних краях, для яких свобода є свого роду святістю.

У нас ще офіційної цензури нема, хоч є проголошене свого роду поготівля. Але проте всюди відчувають вагу хвилі. Тому як у пресі так і в прилюдних виступах саме громадянство накладає на себе певну цензуру, вважаючи добре, щоб якимсь словом чи поступком не пошкодити справі оборони краю. Та Злучені Держави ще цілком не пішли до війни. Ще не є сказане в тій справі останнє слово президентом і конґресом у Вашинґтоні. Супроти цього виринає питання, чи про важні публичні справи, що є звязані з війною, а це тепер найголовніше, можна ще говорити зовсім отверто, висказуючи щиро свою опінію. Ось це є та проблема, яка тепер стала актуальною, коли брати під увагу те, що говорять такі, як, наприклад, сенатор Гвилер чи Линдберґ. Тому й цікаво знати, як до цього ставитись.

Отже є багато таких, що не погоджуються з промовами сенатора Гвилера і Линдберґа аж до такої міри, що називають згадані особи „зрадниками". Та більшість опонентів становлять такі ліберали, що вважають, що як довго демократія є в повній силі, так довго треба вважати свободу слова найбільшою її цінністю. Вони кажуть, що краще, щоб люде висказували отверто свої погляди, ніж, щоб кривили душею і свої погляди здушували, або одно говорили, а друге думали. Саме тим відріжняється демократія від тоталітарних режімів, кажуть вони, що вона визнає ріжний спосіб думання.

Очевидно, що ця свобода слова відноситься до нормальних часів, а сьогоднішні часи не можна ніяк вважати нормальними. Та проте обороняється в Америці далі свободу слова в тому переконанню, що громадянство повинно саме бути настільки вже свідомим і патріотичним, щоб знати, як у такому часі цею свободою покористовуватись. Доперва, якщо президент проголосить „надзвичайний стан" у повному цього слова розумінню, то тоді опиниться в „надзвичайному стані" теж і свобода слова. Та наразі ще цього нема. А є тільки добровільна повздержливість.

Проф. Микола Чубатий.

ЧИ МАЄМО ДИВИТИСЬ БАЙДУЖНО НА ТЕРПІННЯ УКРАЇНЦІВ В ЕВРОПІ?

(НАДІСЛАНЕ ДЛЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДИСКУСІЇ)

Що ми робимо для наших братів?

На ріжних українських землях відбуваються події, що можуть заважити на долі українського народу мабуть на сотки літ. Серед того найбільшого у світі ґіґантичного змагання поміж двома ворожими таборами, не то Европи, але й світа, безмірно терпить український нарід, вимирають діти майбутність нації, гинуть мордовані що найкращі діти українського народу. Це все цінність, якої нам не заступити в майбутности і біліонами золота, бо це тіло, це жива субстанція нації.

Ми можемо по війні опинитися в такій безнадійно розпучливій ситуації, що міжнародна конюнктура може й довести до створення української держави, себто мрії цілих українських поколінь, але тої держави не буде кому вести, бо що найкраща частина народу вигине, новий нарибок скарловатіє, а тоді в українській державі требаб на її шкоду послугуватись чужим елементом. Перед нами гостра проблема ратувати все, що дасться для майбутньої вільної України: кожну українську дитину, кожного українського чоловіка, зокрема кожну інтелігентну людину. Без інтелігентної верстви не поведемо української держави. А та інтелігентна верства, через спеціяльно ворожу, московську, польську, мадярську та румунську політику винародовлення, ніде правди діти, таки дуже тонка.

Кличу українське громадянство Америки, кличу тільки на кілька хвилин перед вданацятою годиною ратувати все українське, що можна, дати поміч українським людям, оскільки це є в нашій силі. **Скажу ясно і отверто, що є неправдою, що ми нічого не в силі нині зробити для рідного народу в Европі, натомісць правдою є, що ми досі нічого на встид перед історією не зробили.** Не зробили ми досі нічого в ту раз може на століття історичну хвилину, яку у своїй візії видів Шевченко, що Україна буде збуджена в крові та огні.

Не хочу тут говорити про політику, про політичну акцію. Для такої дійсно обставини в Америці непригожі. Але коли для політичної праці обставини непригожі, то вони цілком ще можливі, щоб зробити щось доброго українським людям зараз, таки нині розкиненим по таборах полонених чи концентраційних таборах у Швайцарії, в неокупованій Франції, а навіть в Еспанії та Портуґалії.

Як що неможливо булоб нині безпосередньо помагати найбільше потребуючим українським людям на українській землі, то тямити нам треба, що безпосередньо по війні царити буде там така нужда, а смерть буде сіяти таке шалене знищення, що будуть потрібні не тисячі, а міліони долярів, щоб ратувати саму субстанцію, живе тіло українського народу, себто людину для вільної України. Пригадаймо собі тільки часи по світовій війні, кілько то соток тисяч людей, виснажених війною, уратувала тоді американська поміч.

Річ природна, що того тоді ми ще не в силі будемо зробити, якщо вже нині не заберемося до праці. Нам таки відразу треба взятися за створення Українського Допомогового Фонду як всенародньої, позапартійної, цілком неполітичної установи.

Український Реліф-Фонд вже нині міг би одній частині земляків помогти, але більша частина його праці прийде безпосередньо по війні. Тому негайно треба братися за роботу, велику ґрандіозну працю.

Як птахи розбрилися українські люди по всьому (дослівно по всьому) світі, а наше серце як закаменіле дивиться на це українське горе байдужно. Натворилося багато комітетів, без громадського авторитету, а результвт — майже зеро. Пішле орґанізація двіста долярів і кричить — це ми ведемо поміч, а не таміі. А на ділі ніякої помочи для нещасних земляків нема.

Доходять відомости з неокупованої Франції, що багато там наших людей в крайній нужді. Вартісний наш науковий дослідник, історик Борщак, сидить десь там у таборі, а може вже й загинув; і нікому на думку не прейде, що загибає людина для майбутньої України прямо великої вартости. Але то так тільки для прикладу, бо таких Борщаків загибає більше. Таж наша еміґрація в самій Франції числила була вже понад 50,000 душ самих працюючих, а з родинами та дітьми певно доходила до сотки тисяч.

Українські кольонії були розкинені по цілій Франції, також і в нинішній неокупованій не тільки в північній, занятій німцями. В р. 1937 подорожував я також по тій неокупованій частині Франції і всюди там, в Ґренобль, Віші, Керейсо стрічав я поважні кольонії українських людей з дітьми та жінками. А нині вони в крайній нужді, бо ввесь промисл переможеної Франції в застою, а робітництво, зокрема чужинецьке, в нужді.

Кілька, а може й кільканацять соток наших полонених найшлися знову в концентраційних таборах у Швайцарії. Їх положення жалюгідне. Від мого колишнього студента з львівської Академії, нині вже доктора богословія о. Любачівського, дістав я листа, який чорно малює положення наших полонених в Швайцарії. Додам, що це людина рідко правого характеру та горячий патріот. „Великодні свята а так само свята Рождества Христового — пише о. д-р Любачівський, перевів я переважно в залізничих вагонах, їдучи з відвідинами до наших полонених вояків. Замісць радісних пісень наслухався я нарікань та жалів наших людей, що хотілиб вернути до своїх родин. Замісць бажань доводилось мені вислухати кпин та дотепів наших „сонсядуф", що й тут думають верховодити нами. Всюди доводилось мені чути: якщо не можете виєднати, щоб ми вернули якнайскорше домів, то принайменше увільніть нас від поляків, від польського верховодства, яке й тут годі нам видержати. Головно даються нам з в знаки польські старшини, що думають, що вони вдома.

Нераз оповідали мені люди — пише дальше о. д-р Любачівський — за що їх тут карають арештом, що по просто вірити не хочеться, щоб ті старшини були при здорових змислах. Наприклад, один з українських полонених дістав 5 днів арешту за те, що підписався на картці, яка признавала йому 5.50 франкіт. Опісля показалося, що швайцарський офіцир через помилку поклав прізвище покараного. Той бідачисько мусів відсидіти 5 днів арешту, бо польський офіцир був думки, „же жолнєж польскі нє муґл зробіць цось подобнего". Це, очевидно, дрібний випадок, але характеристичний для розуміння відносин польських старшин до українських вояків. Таких випадків є дуже багато й нема кому стати в обороні.

Я всюди просив швайцарських старшин, щоб наші люди до них безпосередньо могли голоситись зі зажаленнями. Вони вправді запевнювали мене, що дуже радо на це годяться, але чи не забудуть? Требаб, щоб хтось того постійно пильнував.

Я тут співпрацюю з п. О. Нижанківським. Він то старається, щоб тих людей зібрати в окремих таборах, та щоб їх евентуально назад відіслати до Франції.

З так званим Українським Червоним Хрестом в Женеві, з яким я давніше зачав був працювати, якось не дійшло до співпраці. Чому, сам не міг би я пояснити! Їм усе було важко на все дістати позволення; що вони тепер роблять, не знаю.

Тут у Швайцарії має бути 800 наших людей а може й більше між полоненими польськими вояками, яких всіх є до 12 тисяч. Пізнав я покищо яких 300, інших требаб відшукати. Деякі прямо бояться признавати, що вони українці, щоб не наразитися на переслідування з боку польських старшин.

По прізвищах трудно пізнати, бо деякі дуже сильно поперекручувані на польську моду. Через **брак сконцентрованої та більше показної праці з українського боку** швайцарці не орієнтуються в ріжниці між українцями та поляками і росіянами. На томісць польська та російська еміґрація зі своєю працею втискаються всюди. **А наша нечисленна еміґрація в Швайцарії як не свариться, то стоїть на службі інших, так, що хоч сядь тай плач...** Про людей, які представляють нашу гуманітарну працю, подам кілька пояснень: П. Ніжанківський, це бувший сотник Української Галицької Армії, інвалід, нині тут професор музики. Знаю теж п. Бачинського з так званого Червоного Хреста, одначе з ним тепер навіть не листуюся. Тільки всього про наші справи".

Ось слова о. д-ра Любачівського.

Справді досить про наші справи... Додам тільки, що з цього ясно виходить, що таки ми самі з Америки не багато зробили, щоби було лучше. Бо якжеж може такий о. д-р Любачівський розвести в Швайцарії якунебудь працю, коли він досі був відтятий від Львова, без наукової стипендії Екс. Митрополита та жив майже на ласці установи, в якій досі студіював.

А праця там можлива. Швайцарців я знаю з моєї праці на терені Міжнародньої Організації „Пакс Романа", що має осідок в Швайцарії; знаю їх з як найкращого боку як людей рідкої безсторонности та з почуття справедливости.

Як член Екзекутиви тоїж Міжнародньої Організації дістаю з нашої централі з Фрибурґу в Швайцарії теж відомости про їх гумнітарну працю. В одному звідомленні пишуть мені з цілком противного, зі швайцарського боку, про гуманітарну працю в тих таборах полонених та додають, що та праця є дуже гарно наладнана між іншим завдяки тому, що саме один з лідерів „Пакс Романи" Андре Фльорінетті — є командантом двох таких таборів. А тут від нашого чоловіка дістаємо образ жалюгідного положення наших полонених. **Вина у нашім хаосі та незорґанізованости.** Те саме, що можна сказати про поміч нашим людям у Франції та ще де.

* * *

Що нам нині треба робити?

Публікуючи виїмок із листа о. д-ра Любачівського, я хотів тільки дати американсько-українському громадянству документ на те, що й нині можна уратувати неодно цінне українське життя, та що досі з нашого боку майже нічого не зроблено. А може я неслушно сказав, що нічого не зроблено? Зроблено, але так по крамарськи, так дрібничково, хаотично та без громадської відповідальности, що замало сказати, що ніщо не зроблено, бо зроблено шкоду, бо така робота внесла в американсько-українську збірноту хаос та знеохотила решту до всякої помочи братям по крові серед горіючої Европи, хоч людей зі серцем ще серед американських українців не брак. Хочу дати обєктивний перегляд „зробленого". Ось повстав Український Запомоговий Комітет, що навіть виєднав потрібний дозвіл у Вашинґтоні на публичні збірки. Не хочу ані найменшої тіни кидати на добру волю чи посвяту ініціяторів комітету, але обєктивно треба ствердити, що він очолюваний за мало авторитетним та громадсько-відповідальними людьми, щоб міг стати всенароднім Українським Реліф-Фондом на взір такихже фондів фінського, грецького, норвезького, польського, югославського та інших. В додатку він співпрацює тільки з женевським так званим „Українським Червоним Хрестом", очолюваним п. Бачинськими, який теж не оправдав своєю працею громадських сподівань, як бачимо з листа о. д-ра Любачівського. Все це разом говорить, що цей Комітет не то не розвязав справи помочи українцям в Европі, але навіть її не посунув на крок вперед.

Такі самі завдання поставив собі Український Золотий Хрест, а радше два конкуруючі зо собою Українські Золоті Хрести, один при суто політичній орґанізації ОДВУ, а другий самостійний. Саме це розбиття з одного боку та політичність другого з другого боку, теж не посунуло справи українського реліфу наперед, тільки навпаки. Як бачимо з листу о. д-ра Любачівського представник одного із Золотих Хрестів проф. Ніжанківський по своїй змозі працює, одначе із тогож листа видно, що та праця є далеко недостаточна. Зрештою фінансові середники, які в силі їх Золотий Хрест достарчити свому представникові в Европі, самі за себе говорять, як і те, яка це може бути допомогова акція, що він не добув собі громадського кредиту. Вона і в одній сотій частині не сповняє дійсних потреб. Працю треба

(Докінчення на стороні 3-тій)

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(12)

Останками сил добралися до річки Кобилки й станули тут обозом.

Турецькі наступи на часок припинилися. Скіндерпаша побачив, що ні разу не вдалося йому розбити табору, а за кожним разом приходилося витрачувати чимало людей. Написав до гетьмана листа, що хоче миритися. Обіцював дати полякам такі умовини, що зможуть цілі та здорові вернутися до дому, а він вдоволився цим, що не дав відобрати свому панові частини землі та прогнав ворога за межі турецького царства. Гетьман знав, що це турецькі хитрощі, що ворог хоче тільки його чуйність приспати. Але пішов на переговори і післав від себе до турків шляхтича, що знав турецьку мову, Криштофа Дружбінського. За цей час дасть свому військові трошки відпочити при водопою і набрати нових сил.

Скіндерпаша задержав в себе посла цілий день. За цей час стягав свої війська.

Зараз другого дня вранці почали турки наступ. На узгірях появилися татари та засипали обоз хмарою стріл. З другого боку почала канонаду турецька артилерія. Та з обозу вискочило кілька козацьких сотень, розігнало татар та здобуто навіть татарський бунчук.

Татарські і турецькі наступи повтарялися кілька разів, то з меншим, то з більшим розгоном. Поляки відбивалися за кожним разом. Та вони находилися вже на краю виснаження. Стільки недоспаних, перемучених ночей, стільки переведених серед спеки та куряви днів, вичерпали сили війська.

Настала врешті памятна ніч з шостого на сьомого жовтня. Ворог цеї ночі непокоїв табор хіба тільки галайканням. До Дністра не було більше, як 40 стай. В усіх стала відживати душа. Почувалися вже безпечні. Та інакші почування наповняли серця чурів та челяді, що почувалися до вини за грабунок і підпал. Зближалася хвилина, коли їх мали судити. І тому промишляли, якби то оминути цього.

Якась задня сторожа надибала по дорозі стоги сіна. Стала зараз його набирати й вантажити на вози, а через те відбилася від головної сили. Стала поспішати. В обозі почули тупіт кінських копит та, думаючи, що це татари наступають, стали відстрілюватися. Повстала метушня. Користає з того челяд, відпрягає коней від возів та давай тікати. Що далі діялося, важко розказати. Польський обоз розірваний і без коней, не може рушитися з місця. А тут з усіх сторін, наче вода у розсохлу бочку, вдираються з оглушуючим криком турки й татари. Польське військо добуває останків сил, щоб дорого продати своє життя. Усякий рятунок неможливий. Гетьман Жулкевський відбивається слабіючою рукою. Біля нього син та братанич заслонюють його власними тілами. Даремне якийсь ротмістр віддає йому свого коня та прихає, щоб рятував своє життя. Жулкевський з досади замахнувся на нього шаблею:

— Не хочу жити, коли моє військо пропадає!

В цій хвилині турок відрубав гетьманові руку разом із шаблею. Посипалися на нього удари шабель. Гетьман повалився неживий на землю. Обох його оборонців піймали на аркан.

Бачить це польний гетьман Конєцпольський і каже:

— Нема вже нашого вождя, самі мусимо про себе дбати!

— Бореться завзято із жмінкою своїх лицарів та оглядається за козаками. Та цих турки відлучили від поляків, окружили їх і наступають, мов розлючені оси.

В перших рядах бориться сотник Михайло Хмельницький, при ньому його син Богдан заступає його своїм тілом. В тім Богданові ломиться шабля на двоє. Якісь сильні руки ловлять його й починають вязати. А рівночасно бачить, як яничар рубнув батька в голову. Батько розложив руки й впав без життя на землю. Богдан рванувся із усеї сили, розірвав сирівець, припав до мертвого батька й став цілувати його скрівавлену голову. На вид такої синівської любови, яничарський старшина спиняє яничарів, що хотіли його зарубати. За хвилину Богдан став, перехрестив покійного й станув спокійно. Він увесь задеревів. Його повели між бранців.

Конєцпольського хотіли турки взяти живцем і тому піймали його на аркан. Багато шляхти попало в полон, решта згинула у січі, мало хто оцілів.

Між трупами віднайшли шляхтича з відрубаною рукою. По сивій голові пізнали, що це гетьман; старшого за нього в польському війську там не було. Яничар відрубав йому голову, застромив на спис і заніс Скіндерпаші. Довго вдивлявся Скіндерпаша в цю голову. Ще так недавно писали до себе, називали себе братами... А може, подумав собі, така то доля стріне і його голову.

Привели перд Скіндерпашу бранців та стали порядкувати: хто зможе заплатити більше окупу. Пійманий Мартин Карановський показував із себе вбогого шляхтича і його випустили на волю за невеликим окупом.

Богдана поставили між посполитих, його відразу призначили на ґалеру до весла, бо його кремезна стать зраджувала велику силу. Це була найтяжча неволя. Не дармо кобзарі в думах її оспівувалви й людей до плачу доводили.

(Дальше буде).

ПОМЕР ПОЛК. НИКИФОР БЛАВАТНИЙ В АРГЕНТИНІ

„Українське Слово", офіційний орган українського товариства „Просвіта" в Аргентині сповіщає про смерть тамошнього українського еміграційного діяча, **бл. п. полк. Никифора Блаватного,** що помер 7. квітня 1941 р.

Про особу помершого пише С. Цапенко в посмертному некрольогові в „Українському Слові" наступне:

„Вмерла людина, котра більш як хто будь інший між нами в Аргентині, попрацювала для української справи. Двічі він був редактором українських часописів. Тяжка робота, при якій не можна догодити всім людям нашої ріжноманітної еміграції. Никифор Блаватний написав три драми: „На шляху до перемоги", „Січовий стрілець" і „Посієш вітер-пожнеш бурю". Тільки перша вийшла друком (інші в рукописах), але всі три з успіхом ставились на українській сцені.

„Полковник Блаватний був основником „Союзу Гетьманича Данила", та одним з основників Т-ва „Сокіл" і „Стрілецької Громади" в Аргентині. Крім того, покійний, будучи переконаним гетьманцем-монархістом, був діяльним членом Союзу „Плуг та Меч".

„Працюючи тут на українській ниві, що в більшости випадків приносить мало радости й звичайно нічого не дає в матеріяльному відношенні, небіжчик пізнав горе безробіття і навіть голод. Він, як кожна оригінальна виникаюча людина, мав і ворогів і приятелів, котрі його ніколи не залишили в крайності. Але Н. Блаватний був занадто гордий, щоб комубудь розказати про свою нужду. Кінець-кінцем він був навіть задоволений, коли дістав дуже тяжку й нездорову працю — варнизування. Так і вмер після тяжкого трудового дня.

„Небіжчик народився 13. березня 1886. р. на Київщині, в селі Пархомівка. Майже докінчував Комерційну Школу в Києві, але його потягнуло на військову службу й тому він перейшов і скінчив Тифлиську Військову Школу. В чині поручника Н. Блаватний пішов на війну в 1914. р., а в 1917. р. за боєві заслуги був вже підполковником — представленим в полковники.

„На початку революції був полк. Блаватний головним комісарем уманського повіту. За час большевицької революції бився проти большевиків.

„Він був в десятках боїв, сміло зустрічав злу недолю. Многочасна зустріч з обличчям смерти тяжко відбивається на серці людини. Небіжчик давно жалівся на серцеву хворобу, благаючи від Бога тільки швидкої легкої смерти на Вільній Україні.

„Смерть полковника була не тяжка, але так палко бажаного визволення України, він, на великий жаль, так і не діждався".

Зо смертю полк. Н. Блаватного українська нечисленна еміграція в Аргентині тратить одного з твердих вояків-працівників, які серед найтяжчих нераз обставин, памятають про свій поневолений нарід і хотять йому всіми силами допомогти визволитися.

ЯК І КОЛИ НАРОДИ НАВЧИЛИСЬ РОЗМОВЛЯТИ КОЖНИЙ СВОЄЮ МОВОЮ?

(8)

В ріжних мовах ріжних народів надибуються слова, що повстали з одного кореня.

Та може ще мають дуже подібні до себе слова. Але ці слова не позичені з чужих мов, а просто повставші з однакових коренів. Отже іншими словами кажучи, мови можуть бути ріжні, а корені багатьох слів всеж можуть бути однакові. От, приміром українське слово „брат". Корінь цього слова „брат". З цього кореня виросла, зявилась сила ріжноманітних слів; приміром, „братній" „брацтво", „братанич", „брататись", „братерство", „побратим". Це слово „брат", — щиро українське слово. Але геть далеко на схід від України, в Азії є країни Індія та Перзія. По старо-гіндуському, або з старо-перзська слово „брат" щось дуже подібне до нашого. По старо-перзському брат буде „братар", по старо-гіндуському так само „братар". В тих словах той саміський корінь „брат". З цього кореня в тих мовах виросло також багато слів старо-перзських та старо-гіндуських.

Але тут варте уваги ще й те, що слово „брат" зявилось в цих мовах не з чужих мов. Воно прийшло, яка спадщина від прадідів, себто від людей тоїж крови, але що жили в давній давнині. Це можна пізнати ось як: це слово подибується в дуже стародавніх гіндуських та перзських книгах, а книги ті написані ще тоді, коли на світі не було ні української, ні французької, ні англійської, ні німецької, ні грецької, ні латинської, ні литовської, ні вірменської мови. Отже, слово „брат" могло дістатись до тих мов тільки з стародавніх мов. Звідти воно й прийшло.

Це досконало доведемо ось як:

Вчені піднеслись великого труду. Вони списали і ще списують всі слова усіх людських мов, які є або де були на світі. З цих слів письменники укладають словники кожної мови. Потім вони порівнюють слово з словом, підмову з підмовою. Вони приглядаються в котрих словах основи. (себто корені) однакові, а в котрих ні. Це робота дуже морочна, що вимагає багато розуму, знання, таланту, похапливости, пильности та уваги. Але тільки таким робом і були розпізнані корені багатьох мов слів. Тим же робом довідались і про історію кожного слова, себто стало відомо, як те слово вимовляли в старовину, а як вимовляється тепер, та який зміст мало воно в давнину, а який має тепер, і які відміни відбулись з котрим словом протягом часу. От таким робом вчені й довідались, що слово „брат" — корінне українське слово. Але довідались і про те, що це слово „брат" — не тільки українське корінне слово, — воно корінне слово також в старо-гіндуській (санскритській) та старо-перзській (іранській) мові. Цеж слово „брат" — корінне слово багатьох інших мов, хоч кожний нарід трохи і перекручує його, коли вимовляє.

Цікаво розглянути, як всілякі народи перекрутили його по свому. От, приміром, з ново-німецька „брат" буде „брудер", з латинська, себто по староіталійському брат — „фратер" з французька — „фрер" по кельтському*) „братір", по старо-німецькому „бротар", з литовська „бротеліс". Або слово „дочка": з московська „доч" або „дочер", по санскритському „дугітар", по іранському „дугда", з вірменська — „доустр", з грецька „тюгатер", по старонімецькому „давхтар", а по новому „тохтер", по церковно-славянському „дощерь" і „дочер", з литовська „дукте". Ці слова дають відчути, що вони споріднені між собою, хоч вимовляється неоднаково по ріжних мовах.

Теж саме сталось і з словом „мати" або „матір": з санскритська та з старо-перзської мови мати буде „матар", з грецька „метер", з латинська „матер", по старо-ірляндському чи кельтському „матір", по старо-німецькому „муотар", по новому — „муттер", з вірменська „маїр", з литовська „моте", по церковно-славянському — „мати". По нашому „удова", „відава" по старо-гіндуському, „вітве" з німецька, „вев" — з французька. І таких подібних слів в багатьох мовах велика сила.

З тих прикладів видко, що декотрі слова хоч вимовляються однаково, але взяті з окремих народів. І зчаста ті народи сидять собі далеко один від одного.

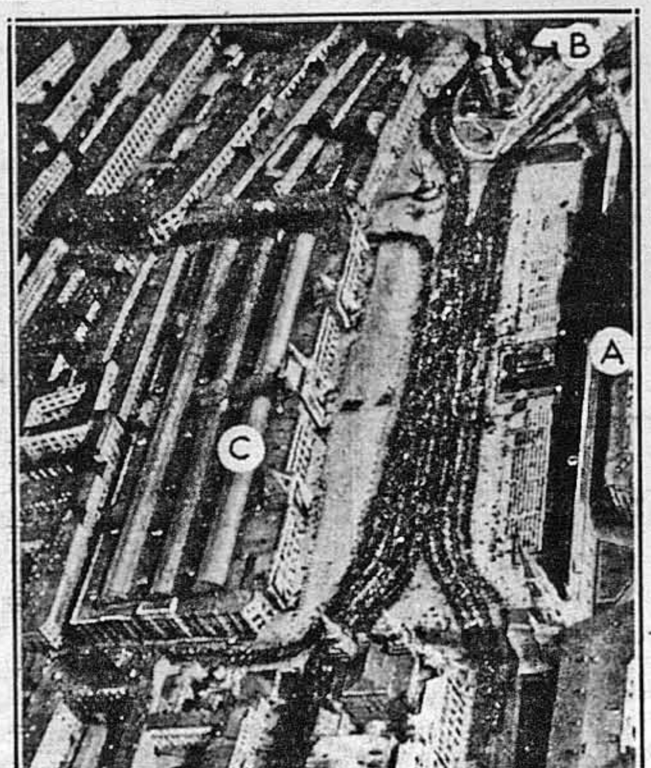
От, приміром, від України, Франції, Італії, Анґлії геть далеко до Індії та Перзії. Від тих країн не близько і до Греції. Ґа, не вважаючи на те, подибується багато подібних слів в ось-яких мовах: грецькій, латинській, в українській і в усіх решті славянських мов, в англійській, французькій, еспанській, італійській, німецькій, кельтській, литовській, вірменській, старо-перзській, та старо-гіндуській. Мови ріжні, народи окремі, живуть далеко один від одного, а майже подібних слів у них дуже багато.

Тай не тільки окремих слів, а й **однакових коренів.** Отсе власне найбільш цікаве. Приміром в усіх тих мовах корінь „да" означає „давати". Корінь „вед" означає „віддати", „знати"; корінь „ід" означає „іти", „гар", „жар" — „горіти" і т. д. Таких коренів у тих народів буде яка тисячка. А при спільність в коренях вони мають деякі спільні будовання речень, себто чин розставлення слів під час балачки. Це ще більш цікаво. З відкіль така подібність? Невже вона сталась випадково? Чомуж в мовах декотрих народів так багато однакових коренів та подібних будовань речень?

Ні, це сталось не випадково. Справа ця проста. Подібність коренів слів та будовань речень в мовах ріжних народів сталась тому, що **ці мови між собою споріднені.** Вся справа в тім їхнім спорідненню, а не в випадку. Ужеж було сказано, що корінь певного слова, це найстародавніша частина того слова, котра надає йому зміст, цей корінь і сам колись був словом.

(Дальше буде).

*) Кельти — стародавній нарід, котрий жив сперед півтори тисячі років в теперішній Франції, Англії та й ще по декуди. Нащадки цього народу існують і досі, хоч і перемішались кровю з іншими народами. Вони розмовляють і досі мовою, котра повстала з старо-кельтської. До таких належуть, приміром, мешканці Велза (в Англії та Ірляндції.

ҐНІЗДО ЦАРІВ І БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ДИКТАТОРІВ. — На світлині бачимо Червону Площу і Кремь у Москві. А — це Кремль; В — катедра св. Василя; С — адміністраційний будинок червоної армії.

Чи Маємо Дивитись Байдужно на Терпіння Українців в Европі?

(Докінчення зо стор. 2.)

зачати від основ і наново й то як найскорше, якщо прокляте історії не має спасти на американських українців за їх недбальство у ті переломові часи.

Думаю, що ніхто не буде оспорювати того погляду (він зрештою є задушевним бажанням всіх американських українців), що негайно повинен повстати авторитетний провід Українського Реліф-Фонду на взір фінського, норвезького, грецького чи інших. Такий Юкреініен Реліф-Фонд мусить бути очолюваний авторитетною особою, приємливою для всіх американських українців. Моя скромна думка є, що такою особою моглаб бути особа Преосвященного Івана. Він міг би очолювати Український Реліф-Фонд до кінця війни в Америці, а по війні перенести його працю на рідну землю.

Недавно в пресі читав я, що в подібному положенні як ми, є греки; їх край під німецькою окупацією і нині можуть вони помогти тільки частині своїх земляків. Одначе вони дальше збирають свій фонд, бажаючи його дотягнути до міліона долярів, щоб по війні відразу приступити з грандіозною допомоговою акцією своїм братам.

Негайно треба, щоб якась поважна існуюча установа дала ініціятиву до створення такого Юкреініен Реліф-Фонду, та підготовила матеріяли для орієнтації про все, що можна нині зробити, а що треба відложити по війні. В тій цілі негайно треба навязати ближчий звязок з працюючими нашими „слабими допомоговими осередками в Швайцарії та зібрати правдиві та обективні відомости про фактичний стан українського горя поза німецькою окупацією та як можливо і на українських землях занятих німецькими військами. То можна зробити ще тільки зі Швайцарії. Нам треба мати конкретні дані, а не якісь мітичні відомости про руїну та недолю українських людей.

Дотеперішні організації, що ведуть допомогову гуманітарну акцію для українців в Америці, мусілиб передати свої чинности управі Українського Реліф-Фонду, зрештою колиб того не хотіли зробити, то їх акція так булаб зліквідована саме через повстання такого всенародного Українського Допомогового Фонду.

Не треба хіба додавати, що терпіння українських жертв на шляху нашої визвольної бортьби та потреба таку справу взагалі зреалізувати, вимагає конечно відсепарувати Український Реліф Фонд від якоїнебудь політичної організації, а поставити в площині тільки чисто гуманітарній — **ратувати живу субстанцію українського народу з воєнного пожарища.**

Яканебудь політична організація є в силі справу української всенародньої помочі тільки вбити, а ніколи розвинути її крила до дужого лету. На терені українського Реліф Фонду мусить найти можність працювати і соціяліст і націоналіст, і републиканець-демократ і монархіст, і католик і православний. Тут йде про гуманітарну працю, про українську працю в найширшому розумінні.

Зрештою тільки таке ставлення справи усуне всякі зайві труднощі і в стосунку до американського уряду, який тепер ставиться до тої справи прихильно, тільки веде контролю всякої гуманітарної акції, і в стосунку до власного громадянства.

Моя думка, що Український Реліф Фонд мусів би поставити собі теж означену границю праці, наприклад зібрати чверть міліона долярів та прямувати зібрати такий фонд серед усіх людей людського серця в Америці навіть й неукраїнського походження.

Ініціятиву до того діла повинна дати одна із тих організацій, що досі вела допомогову акцію для старого краю; її обовязком зібрати потрібні відомости в Европі й помогти морально до створення всенародного Українського Реліф Фонду.

ПО 16 ЛІТАХ ВІДЗИСКАЛА ЗІР

„Я не знаю, чи буду мати настільки часу оглянути все, таке чудове на цім світі" — говорила радісно 62-літня жінка, Дейвид Геловвей, що 16 років була сліпа й нагло, відвідуючи своїх рідних в Альберті, через „чудо природи" відзискала зір. Лікарі, що вже були махнули на ню рукою, дуже такому видужанню дивувались.

Розказує старушка, що вона вертала до дому доньки з поїздки до Летбридж. На двірці Брент-почула вона голоси й — обернувши голову — побачила багажного з міхами. Не знаючи, що з нею діється, старушка почала сумніватися чи вона часом не тратить розуму, і боялася сказати про це своїй доньці, бо думала, що це їй тільки так здається. Прибувши однак додому, вона не видержала й запитала доньки, чи квадрати на її цираті дійсно червоні? Донька відповіла, що так, і мало не вийшла з себе з радости, що мати її вже бачить. Перше, на що звернула старушка увагу, це короткі спідниці жінок.

Лікарі казали, що сліпота старушки була спричинена старістю й тому вони порадити її не можуть.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Запитуючий, Клівленд, О. — Подібні витинки ми вже дістали. Чому питати нас: Що ми на те? Чи не краще Вам, що, як видно, тут родились і тут виховані та покінчили вищі школи за тяжко запрацьовані гроші Ваших родичів-робітників, і самим відповісти? Тим покажете, якого Ви духа і що знаєте з історії визвольних змагань того народу, що дав Вам тих добрих батьків, що тяжко гарували, щоб „вивчити сина" на те, щоби було кому краще жити, та щоб допоміг потім своїм знанням розяснити українську правду в Америці, до чого батьки змагали, але не мали і не знали способу, як це робити. Якби був у Вас випростований хребет, себто характер, то не видержалиб, а відповілиб на таку калюмнію в такий спосіб, як це роблять інші добрі молоді американці з українського роду, намагаючись, хоч тим віддячитись своїм родичам за те, що їх „вивели в люди". І якби був у Вас справжній американський дух свободи, то цілком певно не нарікалиб і не ждалиб, щоб хтось інший реагував, а взялисьб самі за ту працю.

ЗАПОРОЖЖА

Написав А. Чайковський.

(9)

X. Господарство на Запорозьких Землях.

Чим займалися січові товариші, про це вже була мова. На паланках жили хлібороби. Вони орали землю під хліб, заводили пасіки, будували млини, плекали садовину, випасали скот, занималися ловлею риби і полювали на всякого звіра.

Орання велося на дуже примітивний спосіб. Орали дерев'яним плугом, скородили дерев'яною бороною. Із збіжжа не сіяли зовсім жита, пшениці мало. Найбільше сіяли гречки, проса, вівса, гороху, ячменю, кукурудзи. З огородини садили капусту, буряки, огірки, гарбузи та дині. Картоплі ще тоді не знали зовсім. Жито діставали з Московщини.

Скотарство було у Запорожців дуже невибагливе. Не знали і не годували кращої породи рогатої худоби і овець. Дарма, що козаки дуже любили кращий смушок овечий, якого діставали з Криму. Особливо смушки сиві на шапки були дуже в моді. Запорожці, хоч мали нагоду добути від татар таку породу овець, не годували їх у себе.

Зате Запорожці як і всі українці любувалися в гарних конях. Здається, що в цілій Европі не було такої гарної породи коней, як на запорозьких землях за вниємком Туреччини. Сприяли тому великі пасовиська, багато води в річках та чудове українське підсоння. Коні жили найбільше часу в році на свіжім повітрі, паслися свобідно і Запорожець не брав коня до праці передчасно, поки кінь не виріс добре і не набрав сили. До виплекання гарної породи коней причинились багато зносини Запорожців з Туреччиною, де плекали теж гарну породу коней. За українськім кіньма їздили на Запорожжа купці із західних країв та з Московщини. Запорозький кінь визначався швидкістю в бігу, витревалістю і великою інтеліґенцією. Запорожець начеб зріс з конем. Вилучував його ріжних штук і привизував до себе мов вірну собаку. Тому в козацьких піснях і думах виступає Запорожець з конем, говорить до нього людською мовою, називає братом і товаришем, а вмираючи, дає йому ріжні доручення начеб людині. Вірний той товариш сумує по втраті свого козака, сумує над трупом свого пана, а інколи і вмирає з туги на його могилі.

Правда, що в запорозькім війську було більше піхотинців як кінноти, бо того вимагала воєнна тактика, одначе кожний піхотинець „знався з конем" і міг в потребі стати кіннотчиком, тому, що був козаком і від дитини любив коня.

Хто придивлявся до старинних грецьких викопалиск, то бачив малюнки з життя скитів, котрі колись замешкували Україну. На тих малюнках видно, що старинні скити приучували коней до ріжних штук. Видно, що і вони любувалися в конях, а та любов до коней перейшла в душу і кров українського народа і Запорожців. А хібаж не помічаємо того самого і у решти українців, хочби і у нас галичан? Перед великою війною були в нас і то багато таких сел, де виводились коні гарної породи. В тих селах, хто не мав бодай пари коней, не вважав себе господарем, лиш халупником. Їздити одним конем вважалося виставляти себе на посміховисько усього села. Так, мовляв, їздять жиди-міняйли або мазярі, а не газди. Котрий мав лиш одного коня, спрягався з сусідом, щоб люде не сміялись. Даремно відзивалися голоси, що по селах за багато коней, що кінь зідає хлопа, бо не все є в господарстві робота для коня, а годувати його треба. Та ті голоси нічого не помогли. Селянин, як лиш міг, без коня не витримав. Аж велика війна покалала тому край, зменшила число коней воєнними реквізиціями.

XI. Торговля і гроші на Запорожжу.

Запорожці вели торговлю з Московщиною, Польщею, Татарщиною і Туреччиною. Торговля була або заміна, або за готівку. Запорожжа продавало: скот, коні вівці, кози, рибу, мід та звіринні шкури і коровяче масло, за яким був великий попит на Криму від татар. То того ще через запорозькі землі йшли перевозові шляхи тих країн на південь або на північ. Ті купці платили Запорожцям за переїзд і перевозове мито. Чумацтво було тоді дуже розвинене. Великі чумацькі валки йшли на Крим, відкіля привозили сіль, кримські смушки, вино; з Туреччини привозили крицю та кращу зброю, з Московщини жито, горілку, з Польщі залізо, сукно, полотно, кремінь до рушниць, бруски до гострення кіс, папір. Чумакам видавали Запорожці перепустки по турецьки. Другий уряд митний, вже татарський, був на перекопнім шийці. Хто заплатив тут мито і добув перепустку, міг вже безпечно переїхати увесь Крим вздовж і півперек.

Другий торговий шлях йшов Дніпром на суднах. Товар привозили до Очакова, тут перекладали на турецькі торговельні судна і везли в Туреччину. Українські чумаки їздили аж до ханської столиці Бахчисараю, звідкіля привозили на Україну вовну, сапянці (там тоді були найкращі кожемяки). Цей крам перевозили чумаки нераз в Польщу та Московщину. З Очакова привозили чумаки на возах коріння, заграничні вина та горілки, шовкові тканини і багато вибагливі сідла. З таким самим крамом приїздили на Запорожжа турецькі, грецькі купці аж до самої Січи. Їх судна ставали на р. Підпільній.

На Запорожжу не було своїх грошей. В обігу були гроші сусідські тих країв, з якими вели торговлю. Найбільше було грошей московських і то мідяних по 5 копійок. Щоб мати запас золота в запорожській скарбниці, видав останній кошовий Калнишевський приказ, щоб золоту монету, яка Запорожцям дісталась, міняли у скарбника на мідяки до звичайного обороту. Місцева торговля велася на січовому базарі, про що вже була мова. Тут треба ще згадати, що січові куріні вели на базарі в крамницях своїх торговлю на свій рахунок, незалежно від Січи і за це платили торгове.

(Дальше буде).

НОВИЙ МІНІСТЕР ПРОПАГАНДИ. На місце попереднього міністра пропаганди, Дофа Купера, Винстон Чорчіл настановив „молодика", 40-літнього Брендена Брейкена.

АПЕЛЬ ДО ПРЕЗИДЕНТА. Відноручник К.І.О., Лорен Гавзер, звернувся до президента, щоб той перебрав під заряд держави летунську фабрику в Бендекс, Н. Дж., в якій вибух страйк. На світлині бачимо, як поліція перешкукє кищені повертаючого до роботи робітника, щоб той не вніс зо собою до фабрики якої зброї, або знаряддя, придатного до саботажів.

СУДЯТЬ НІМЕЦЬКУ ПРЕСОВУ АҐЕНЦІЮ

ВАШИНҐТОН. — Перед окружним федеральним судом, де відбувається розправа проти німецької пресової аґенції „Трансокеан", головним свідком був д-р Ґуґо Фернандез Артуціо з Монтевідео, Уруґвай, який розказав про пропаґандивну діяльність цеї аґенції в Уруґваю.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

По довшій хворобі помер 19. липня 1941., в домі сина Теодора, 253 First St., Clifton, N. J., ГРИГОРІЙ ПИРТКО.

Покійний родився 27. грудня 1864. року в селі Смеречне, повіт Коросно, Галичина. Приїхав до Америки в 1897. році. Вступив до У. Н. Союзу в 1896. році.

Брав живу участь в організаціях: Братства св. Андрея Первозванного в Ню Йорку, де був одним з перших членів. Був першим організатором гр.-катол. церкви св. Юрія на 20. ул., а яка тепер існує на Семій улиці в Ню Йорку. Брав живу участь в комітеті і уряді церкви.

Прожив жонатим 47 років. Позіставив в глибокім смутку трьох синів: Михайла, Івана і Теодора, всі жонаті, і одну доньку Марію, заміжну Шумельда. Позіставив 12 внуків і одного правнука.

Похорон відбувся у вівторок, 22. липня, при участи членів Бр. св. Андрея Первозванного, відділ 66. У. Н. С., і родини, до церкви св. Юрія, а відтак на цвинтар на вічний спочинок.

Хай ця американська прибрана земля буде Йому пером і вічна Йому память!

Павло Зятик, рек. секр.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 365. Чи вдасться це йому?

Тарзан повторяв це кілька разів: Він хапав руками за штаби і ніби хотів перевернути клітку. Опісля опускав штаби.

Кожний раз дикуни пробували шарнути йому ножем по пальцях. Водночас до нього прибігали ті сторожі, що були по другім боці.

В той спосіб він їх усіх зібрав по одним боці. Тепер він скочив у другий бік і з цілої сили двигнув вгору клітку.

Клітка була тяжка. Але він мусів виконати цей рух в одній хвидині, ще заки дикуни не прибігли з іншого боку до нього.